

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

MUTLU – TÜRKİYE

(Başvuru no. 8006/02)

KARAR

STRAZBURG

10 Ekim 2006

USUL

Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, bir Türk vatandaşı olan Mehmet Ali Mutlu ("başvuran") tarafından, 9 Ocak 2002 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurudan (no. 8006/02) kaynaklanmaktadır. 30 Mayıs 2006 tarihli bir mektup ile başvuranın temsilcileri AIHM'e, başvuranın 11 Ekim 2002 tarihinde vefat ettiğini ve varisleri Hatice Mutlu, Süzan Çetin, Ayşe Adatepe, Hasan Mutlu ve Uğur Mutlu'nun başvuruyu takip etmek istediklerini bildirmiştir.

Başvuran, Afyon Barosu'na bağlı avukat S. Koçtekin tarafından temsil edilmiştir.

OLAYLAR

DAVA OLAYLARI

Başvuran 1932 doğumludur ve Afyon'da ikamet etmekteydi. Başvuranın 11 Ekim 2002 tarihinde vefat etmesinin üzerine, eşi ve çocukları başvuruyu takip etmek istediklerini bildirmişlerdir.

29 Kasım 1996 tarihinde, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, baraj inşaatı için, başvurana ait iki arsayı kamulaştırmıştır. Bir uzmanlar kurulu arsaların değerini takdir etmiş ve ilgili miktar başvurana ödenmiştir.

Başvuranın 17 Haziran 1997 tarihli artan kamulaştırma tazminatı talebini müteakip, 14 Aralık 1999 tarihinde, Sandıklı Asliye Hukuk Mahkemesi başvurana 685.037.145 Türk Lirası ek kamulaştırma tazminatı ve 29 Kasım 1996 tarihinden itibaren işlemek üzere yasal oranda faiz ödenmesine karar vermiştir.

18 Nisan 2000 tarihinde, Yargıtay, ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. 21 Ocak 2002 tarihinde, başvurana 2.311.730.000 Türk Lirası ödenmiştir.

8 Mayıs 2003 tarihinde, icra dairesi, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne, başvurana, kalan 559.000.000 Türk Lirası'nı halen ödemeleri gerektiğini bildirmiştir.

25 Haziran 2003 tarihinde, İdare, Sandıklı İcra Tetkik Mercii'nde, ödenmesi gereken miktarın kalanı hakkında itirazda bulunmuştur.

26 Şubat 2004 tarihinde, mahkeme, idarenin itirazını kısmen onamış ve başvurana 371.393.824 Türk Lirası ödenmesi gerektiğine karar vermiştir. İdare'nin temyiz talebi mahkeme tarafından 13 Nisan 2004 tarihinde reddedilmiştir.

14 Mayıs 2004 tarihinde, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, başvurana 261.450.000 Türk Lirası ödemiştir.

HUKUK

I. ÖN İTİRAZLAR

Hükümet, davanın kayıttan düşmesi gerektiğini ileri sürmüştür, zira başvuranın eşi ve çocukları iddia konusu ihlalden etkilenmemişlerdir ve bu nedenle AİHS'nin 34. maddesi anlamı dahilinde ihlalden zarar gören kişiler oldukları iddiasında bulunamazlar. Ayrıca, başvurunun, AİHS'nin 35 § 1. maddesi uyarınca altı ay zaman kuralına uymaması nedeniyle reddedilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Zira Yargıtay, ilk derece mahkemesinin kararını 18 Nisan 2000 tarihinde onanmış; ancak başvuru AİHM'ye 9 Ocak 2002 tarihinde yapılmıştır.

Hükümet'in itirazlarının ilk kısmı hususunda, AİHM, başvuranın 11 Ekim 2002 tarihinde vefat ettiğini kaydetmiştir. 30 Mayıs 2006 tarihinde, eşi ve çocukları başvuruyu takip etmek istediklerini bildirmişlerdir. AİHM, işlemler devam ederken başvuranın vefat ettiği bazı davalarda, başvuranın işlemleri takip etme isteğinde bulunan varislerinin veya yakın aile üyelerinin ifadelerini göz önünde bulundurduğunu yinelemiştir. Bu davada, AİHM, başvuranın eşi ve çocuklarının başvuruyu takip etmek istediklerini açıkça ifade etmelerinin haricinde, yetkililerin başvuranın 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca olan mülkiyetin korunması hakkına saygı gösterme yükümlülüklerini yerine getirmediği, başvuran hakkındaki işlemlerin AİHS'nin 6 § 1. maddesine aykırı olarak haddinden fazla sürdüğü ve başvuranın AİHS'nin 8. maddesi uyarınca olan özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlal edildiği şeklinde kararlara varılmasında başvuranın eşi ve çocuklarının yeterli meşru çıkarlarının olduğu kanısındadır (*Latif Fuat Öztürk – Türkiye*, no. 54673/00, §§ 26-27, 2 Şubat 2006).

Dolayısıyla, Hükümet'in davanın kayıttan düşmesi gerektiği şeklindeki itirazı reddedilmelidir (bkz., diğer pek çok davanın yanı sıra, *Dalban – Romanya* [BD], no. 28114/95).

Hükümet'in ikinci itirazı hususunda, AİHM, şikayetin, yetkililerin ek kamulaştırma tazminatını ödemekte gecikmelerine ve bunun sonucunda başvuranın uğradığı zarara ilişkin olduğunu kaydetmiştir.

Yetkililer tarafından ilk ödeme 22 Ocak 2002 tarihinde, ikinci ödeme ise 14 Mayıs 2004 tarihinde yapılmıştır. Başvuran, AİHM'ye 9 Ocak 2002 tarihinde başvuruda bulunarak AİHS'nin 35 § 1. maddesinde ortaya konan şartı uymuştur. Bu nedenle, Hükümet'in ön itirazı reddedilmelidir.

AİHM, başvurunun AİHS'nin 35 § 3. maddesi anlamı dahilinde dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmiştir. Ayrıca, başka açılardan da kabuledilmez olmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla, kabuledilebilir bulunmalıdır.

II. AİHS'NİN 1 NO.'LU PROTOKOL'ÜNÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca, arsasının kamulaştırılmasını müteakip aldığı ek kamulaştırma tazminatının faizinin yetersiz olarak ödendiği ve yetkililerin kendisine ilgili miktarı ödemekte geciktiği konusunda şikayetçi olmuştur. 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

AİHM, bu davadaki konularla benzer konular ortaya koyan bazı davalarda, 1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (bkz., örneğin, *Akkuş – Türkiye*, 9 Temmuz 1997 tarihli karar).

Hükümet tarafından sunulan delilleri ve iddiaları incelemesi üzerine, AİHM, önceki davalardaki kararlarından sapmasını sağlayacak hiçbir şey olmadığını değerlendirmiştir. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ödenmesine karar verilen ek kamulaştırma tazminatının ödemesindeki gecikmenin, kamulaştırma makamına isnat olunabileceğine ve mal sahibinin kamulaştırılmış arsanın kaybına ek olarak kayba maruz kalmasına sebep olduğuna karar vermiştir. Bu gecikmenin ve işlemlerin süresinin bütün olarak sonucunda, AİHM, başvuranın, kamu yararı gerekleri ve mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkının korunması arasında muhafaza edilmesi gereken adil dengeyi bozan, kişisel ve haddinden fazla sıkıntı yaşamak zorunda kalmış olduğuna karar vermiştir.

Sonuç olarak, 1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS’NİN 6. VE 8. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, hukuki işlemlerin süresinin, AİHS’nin 6 § 1. maddesinde yer alan “makul süre” şartını aştığını iddia etmiştir. Ayrıca, AİHS’nin 8. maddesi uyarınca, ek kamulaştırma tazminatını ödemekte gecikerek ve kendisini kanuna aykırı olarak mülkünden yoksun bırakarak yetkililerin, özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkını ihlal ettiği konusunda şikayetçi olmuştur.

1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesine ilişkin yukarıda belirtilen tespitler ışığında, AİHM, 6 § 1 ve 8. maddeler uyarınca davanın ayrı bir incelemesinin gerekli olmadığını değerlendirmiştir (*Dolgun – Türkiye*, no. 67255/01, 13 Haziran 2006 ve *Mehmet Salih ve Abdülsamet Çakmak – Türkiye*, no. 45630/99, 30 Nisan 2004).

II. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS’nin 41. maddesi şöyledir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuran maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuş; ancak miktarın belirlenmesini AİHM'nin takdirine bırakmıştır. Bununla birlikte, yetkililerin ek kamulaştırma tazminatını ödemekte gecikmesi nedeniyle 3.583 Türk Lirası (yaklaşık 1.856 Euro) tutarında olan bazı borçlarını ödeyemediğini belirtmiştir.

Hükümet onun talebine itiraz etmiştir.

AİHM, *Akkus* kararında (yukarıda anılan, s. 1311, §§ 35-36 ve 39) olduğu gibi aynı hesaplama yöntemini kullanarak ve ilgili ekonomik verileri göz önünde tutarak, başvuranın varislerine, 6.400 Euro maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

AİHM, başvuranın uğradığı herhangi bir manevi zarara karşı, 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlalinin tespitinin başlı başına yeterli adil tazmin oluşturduğunu değerlendirmiştir.

B. Mahkeme masrafları

Başvuran, avukatlık ücretlerine karşılık, AİHM tarafından tazminat olarak ödenmesine karar verilen miktarın %20'sini talep etmiştir. Başvuran, ayrıca, mahkeme masraflarına karşılık 750 Yeni Türk Lirası (yaklaşık 388 Euro) talep etmiştir.

Hükümet başvuranın taleplerinin asılsız olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM, mevcut bilgilere istinaden kendi kararını vererek, başvuranın varislerine, bu başlık altında, 500 Euro ödenmesini makul değerlendirmiştir (bkz., diğer pek çok içtihadın yanı sıra, *Uğur ve Diğerleri – Türkiye*, no. 49690/99, 7 Ekim 2004).

C. Gecikme faizi

AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar verir.

BU SEBEPLERLE, AİHM OYBİRLİĞİ İLE

1. Başvurunun kabuledilebilir olduğuna;
2. 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğine;
3. AİHS'nin 6 § 1 ve 8. maddeleri uyarınca olan şikayetlerin ayrı olarak incelenmesinin gerekli olmadığına;
4. Herhangi bir manevi zarara karşı ihlal tespitinin başlı başına yeterli tazmin oluşturduğuna;

5. a) Sorumlu Devlet'in, başvuranın varislerine, aşağıdaki miktarları, AİHS'nin 44 § 2. maddesine göre kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme günündeki kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na dönüştürmek üzere ödemesine:

(i) 6.400 Euro (altı bin dört yüz Euro) maddi tazminat;

(ii) 500 Euro (beş yüz Euro) mahkeme masrafları;

(iii) yukarıdaki miktarlara tabi olabilecek her türlü vergi;

b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için yukarıdaki miktarlara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

6. Başvuranın adil tazmin talebinin kalanının reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 10 Ekim 2006 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

S. DOLLÉ
Yazı İşleri Müdürü

J.-P. COSTA
Başkan